

Onderwerp

Bomenplan Nijmegen

Opsteller	Thomas van der Hulst	Behandeldatum	6 juli 2021
Programma	Openbare ruimte	Status	Openbaar
Portefeuillehouder	H. Tiemens en B. Velthuis		

Advies

- In te stemmen met het Bomenplan Nijmegen met als belangrijkste ambities:
 - De jaarlijkse aanplant van 625 bomen
 - Inzetten op behoud en bescherming van bomen
 - Inzetten op compensatie en herplant van bomen
 - Bomen gezond oud laten worden
- De Uitvoeringsagenda Bomen 2022 -2026, vast te stellen waardoor we aan slag kunnen met o.a.:
 - Het uitwerken van een plan om vanaf het plantseizoen 2022 jaarlijks 625 nieuwe bomen te kunnen realiseren
 - Het opstellen van nieuwe beleidsregels voor de kapvergunningen die zullen worden vastgelegd in de Algemene plaatselijke verordening (APV).
 - Het uitwerken van een compensatieplan voor het kappen van bomen waaronder het instellen van een reserve.
- De brief aan de gemeenteraad vast te stellen, waarin we hen informeren en uitnodigen om het gesprek aan te gaan over het Bomenplan en de Uitvoeringsagenda Bomen.
- In te stemmen met het intrekken van het Handboek Stadsbomen (2009).

Aanleiding

Bomen worden op veel manieren steeds belangrijker voor een gezonde prettige en aantrekkelijke leefomgeving. Daarmee worden de afwegingen die we met betrekking tot bomen moeten maken, ook steeds belangrijker. In onze Omgevingsvisie 'Stad in beweging' geven we in diverse opgaven het belang aan van bomen in de stad. Soms als doel (statige lanen, versterken bomenstructuur) en soms als middel (groene gezonde leefomgeving, ecologische verbindingen). De Omgevingsvisie vraagt om invulling van de contouren op het vlak van bomen. Daarnaast zijn de kwaliteit en kwantiteit van de bomen, in een compacte stad zoals de onze, een belangrijk aandachtspunt. Het bomenbeleid handboek Stadsbomen (2009) is ten dele achterhaald en met het initiatiefvoorstel '*Niet bomen, maar planten*' heeft de gemeenteraad ons opdracht gegeven een verbeterde invulling te geven aan het bomenbeleid en de maatregelen die daarmee samenhangen.

Beoogde impact

Een kwalitatieve en kwantitatieve inpassing van bomen in een compacte stad. Een groei van het gemeentelijk boomareaal met 625 stuks per jaar en een hogere prioriteit voor gezondheid, behoud en bescherming van bomen.

Argumenten

1.1 *In het Bomenplan Nijmegen werkt ons college de kaders van de Omgevingsvisie 'Stad in beweging' (2020) met betrekking tot bomen uit.*

Er zijn veel raakvlakken in de Omgevingsvisie die direct of indirect betrekking hebben op bomen. Qua integraliteit draagt dit onderwerp positief bij aan o.a. de gemeentelijke aanpak op het vlak van:

- Klimaatadaptatie & luchtkwaliteit (Hittestress, waterberging, fijn stof-afvang)
- Gezondheid & voeding (Uitnodigen tot bewegen, ontmoeten en voedselproductie)
- Toerisme & economie (Stadsaangezicht, sfeer en beleving)
- Cultuurhistorie (monumentale bomen, parken en historische wegen/gebouwen)
- Kwalitatieve buitenruimte in een compacte stad (de boom als inrichtingselement)
- Ecologie & biodiversiteit (bomen als verbindingselement, drachtboom en schuilgelegenheid)

Tegelijkertijd is het een uitdaging om de kwaliteit en hoeveelheid van bomen in te passen in de compacte stad.

Toch gaat de Omgevingsvisie uit van het versterken van de groenkwaliteiten en het aantal bomen, omdat het ervoor zorgt dat de stad minder snel opwarmt. Dit heeft gunstige effecten op de leefbaarheid omdat het zorgt voor lagere dag- en nachttemperaturen. Hierdoor zal men met meer gemak werken, ontmoeten, spelen en slapen. Daarnaast verlagen lagere temperaturen overdadig gebruik van middelen als water en elektriciteit. Ook zorgen bomen met hun doorwortelde en onbedekte plantplaats voor waterbergend vermogen in de stad, vangen fijnstof af en bufferen CO₂.

Daarnaast zorgen bomen voor groene verbindingen op hoogte. Hierdoor hebben vogels, insecten en andere dieren toegang tot schuilplaatsen, nestgelegenheid en voedsel. Via bomenlanen en parken kunnen deze dieren zich veilig door de stad verplaatsen naar het buitengebied en vice versa. Dit zorgt voor natuurbeleving, uitwisseling van soortenpopulaties en bestuiving van gewassen in de stad.

Tenslotte zorgen we met voldoende groen voor een gezonde basis in de wijken. Dit draagt bij aan een prettige en gezonde leefomgeving waarin de juiste afweging is gemaakt voor het percentage aan kwalitatieve en kwantitatieve groenvulling. In de wijken kunnen bewoners samen met ons een gewenste invulling geven aan groenvoorzieningen in hun buurt. Denk daarbij aan buurttuinen, plukfruit of gewoon een fraaie ontmoetingsplek.

1.2 *We vertalen we het bestaande Nijmeegse bomenbeleid binnen de kaders van de Omgevingsvisie en actualiseren dit.*

Het handboek Stadsbomen (2009) is tot op heden het bomenbeleid van Nijmegen. Dit bomenbeleid heeft de stad twaalf jaar goed gediend, maar kent inmiddels logischerwijs ook verbeterpunten. Maatschappelijke thema's zoals klimaatadaptatie en biodiversiteit speelden in het beleid van 2009 nauwelijks een rol van betekenis. Ook was er beperkt aandacht voor een integrale verbinding tussen groen, water en natuur. Daarnaast waren de regels rondom de kapvergunning ingewikkeld en is de hoofdboomstructuur achterhaald.

1.3 We geven uitwerking aan het raadsinitiatiefvoorstel 'Niet bomen, maar planten'

Met initiatiefvoorstel 'Niet bomen, maar planten' (zomer, 2020) heeft de gemeenteraad ons opdrachtgegeven om een aantal aanpassingen en verbeteringen te maken omtrent bescherming, compensatie en aanplant van bomen. De nadruk ligt op het behouden van gezonde bomen, bomenkap zoveel mogelijk te vermijden en aanplant te stimuleren.

We hebben veel bomen in de stad, maar die zijn zeker niet altijd met voldoende aandacht en kwaliteit aangeplant. Daarom willen we investeren in de kwaliteit van bestaande bomen en in een betere kwaliteit van nieuwe bomen. Dit zorgt voor gezondere en goed groeiende bomen en zorgt er daarnaast voor dat we sneller en langer kunnen genieten van onze investeringen in het groen.

Oude bomen kunnen langer mee als we er goed voor zorgen. Monumentale en waardevolle bomen verdienen extra aandacht. Door de standplaats van deze bomen te verbeteren, kunnen onze oude bomen langer mee en genieten we langer van de effecten en van onze investering van de afgelopen 150 jaar.

De regels rondom de kapvergunning scherpen we aan. We beschermen bomen beter, kappen minder snel op basis van overlast en compenseren de verloren groene waarden liefst in de buurt van de oude standplaats.

2.1 De uitvoeringsagenda Bomen geeft invulling aan maatregelen om de ambities op het gebied van bomen te verwezenlijken.

De uitvoeringsagenda toont de maatregelen die wij op basis van het Bomenplan Nijmegen gaan nemen, welke middelen we daarbij voorzien en welk mandaat er nodig is voor de vaststelling. Daarnaast is een planning aangegeven voor de uitwerking van de verschillende maatregelen. Op deze manier gaan we binnen de kaders van de Omgevingsvisie en het Bomenplan Nijmegen aan de slag met de ambities en doelen op gebied van bomen. Op een aantal onderdelen is aanvullende besluitvorming door de gemeenteraad nodig, zoals voor het bekrachtigen van nieuwe regels in de APV en het beschikbaar stellen van de benodigde extra budgetten in de stadsbegroting.

3.1 De actualisatie en verbetering van het bomenbeleid is te danken aan het raadsinitiatiefvoorstel 'Niet bomen, maar planten'.

Via de raadsinformatiebrief informeren we de gemeenteraad actief over de uitwerking van het raadsinitiatiefvoorstel, welke uitwerking het college geeft aan de Omgevingsvisie op het vlak van bomen en welke inhoudelijke vraagstukken er nog via een raadsvoorstel aan de raad zullen worden voorgelegd.

4.1 Het effectueren van nieuwe beleidsuitwerking en voorbereidende werkzaamheden voor aanpassingen rondom de kapvergunning en de daarbij gestelde criteria kan alleen van toepassing zijn als wordt ingestemd oud beleid en bijbehorende regels en criteria door de raad te laten aanpassen.

Het Bomenplan Nijmegen geeft een nieuw en actuele invulling aan het strategisch kader op het vlak van bomen en groen. Het vigerende beleid handboek Stadsbomen moet daarom op dat vlak worden ingetrokken.

Kanttekeningen

1.1 Extra ruimtebeslag voor bomen in de bestaande stad is lastig

De openbare ruimte in de stad is niet onbeperkt. Met de groei naar een compacte stad wordt de druk op de boven- en ondergrondse openbare ruimte opgevoerd. Naast bomen en groen moeten er ook ruimte blijven voor wegen, trottoirs en parkeerplaatsen en straatmeubilair, riolen, kabels en leidingen. Het wordt daarom uitdagend om jaarlijks 625 bomen aan te planten in de bestaande stad.

We zetten de nieuwste technieken in en laten een impactscan maken van de gemeentelijke eigendommen om zo gericht te kunnen zoeken naar geschikte plantlocaties. Op die wijze brengen we ook locaties in de hoofdboomstructuur in beeld waar kabels en leidingen de aanplant onmogelijk maken. We gaan over die locaties in overleg met betrokken partijen om de mogelijkheden voor verplaatsing te onderzoeken. Voor een deel zullen we particulieren een boom aanbieden in de wijken die dat het hardste nodig hebben. Op deze manier geven we invulling aan een groei van 625 bomen per jaar.

In de markt voor het aanplanten van bomen gaat men er vanuit dat één jaar, ongeveer 100 geschikte plantdagen heeft. De participatie trajecten die nodig zijn in combinatie met de hoeveelheid bomen maken de opgave omvangrijk. Daarnaast weten we dat het aantal bomen in de Waalsprong de komende jaren ook flink zal toenemen. In de nieuwe wijken en langs de wegen in Nijmegen Noord worden bomen aangeplant. We gaan er vanuit dat de komende jaren de helft van de 625 bomen (dus 325 stuks) worden toegevoegd in de Waalsprong. Voor de andere helft (300) zoeken we plek in de bestaande stad; in straten/pleinen zonder of met weinig bomen, rondom gemeentelijke voorzieningen, lege bermen, stenige buurten en in ruimtelijke projecten.

De aanplant van jaarlijks 300 extra bomen in de bestaande stad is beslist geen sinecure. We gebruiken daarom het ingroeimodel de eerste vier jaar om de aanpak en de projecten voor de komende 8 jaar in beeld te brengen, te prioriteren en qua schaalgrote te laten groeien. Daarnaast optimaliseren we steeds het proces voor deze aanplant en wijze van participatie. Onze intentie is het aantal aan te planten bomen na vier jaar verder laten we groeien tot en met 2029, omdat de aanplant van nieuwe bomen in de Waalsprong vanaf 2026 zal afnemen.

1.2 Kan participatie leiden tot vertragingen waardoor we ons doel niet halen?

We hechten grote waarde aan het informeren en betrekken van bewoners en bedrijven. Het voordeel is vaak dat de besluiten die voortkomen uit die trajecten over het algemeen meer gedragen zijn dan trajecten waarin niet wordt gecommuniceerd. Participatietrajecten kunnen soms langere doorlooptijden kennen of uitlopen.

Waar de komst van nieuwe bomen een woonomgeving ingrijpend doet veranderen of bomen in projecten die vanuit het uitvoeringsprogramma openbare ruimte (UPOR) worden opgepakt, nemen we participatie in het proces mee. Door naast de techniek, ons groene netwerk en bewoners in te zetten voor het zoeken naar nieuwe plantlocaties, zetten we lokale kennis in die tot meer draagvlak zal leiden. We zoeken daarnaast ook naar locaties

waarbij we geen uitgebreid participatietraject hoeven in te zetten of naar plannen die vanuit de buurt zelf komen.

1.3 Kunnen ziekten, plagen of extreme droogte de groei van het aantal bomen beperken?

Langdurige droogte, vandalisme of grotere belangen kunnen ervoor zorgen dat de gewenste jaarlijkse groei van het aantal bomen niet wordt gehaald. Het is daarnaast niet altijd te voorkomen dat bij extreme situaties bomen zullen sterven. Dit geldt in andere mate ook voor schade door verkeersbewegingen, vandalisme of natuurverschijnselen zoals storm.

Financiën

Veel maatregelen uit de Uitvoeringsagenda Bomen kunnen worden uitgevoerd met inzet van bestaande middelen en formatie. Dat geldt niet voor de meest zichtbare en noodzakelijke maatregelen uit het Bomenplan. Hiervoor zijn extra financiële middelen nodig. Het gaat in totaal om een investeringsbudget van € 1 mln. voor de periode 2022 t/m 2025. Het investeringsbudget is als volgt opgebouwd:

- € 800.000 voor de aanplant van 300 bomen in de bestaande stad
- € 200.000 voor de standplaatsverbetering van monumentale bomen

De bomen die worden aangeplant in de Waalsprong, worden gefinancierd vanuit de grondexploitatie. Vanaf 2026 neemt het aantal aan te planten nieuwe bomen in de Waalsprong af en zullen we steeds meer bomen in de bestaande stad gaan planten. Hiervoor wordt te zijner tijd een nieuw voorstel voorgelegd aan de gemeenteraad.

De benodigde financiële middelen in de periode 2022 t/m 2025 zijn onderdeel van de integrale afweging in het kader van de Stadsbegroting. Dit betekent dat we in afwachting van een besluit van de Raad een voorbehoud moeten maken. Deze benodigde middelen voor de aanplant van nieuwe bomen kan alleen beschikbaar komen als de gemeenteraad instemt met de stadsbegroting 2022 en verder.

De groei van het aantal gemeentelijke bomen gaat hand-in-hand met hogere onderhoudskosten. Voor het beheer en onderhoud van het bestaande bomenareaal van 61.000 bomen en de nieuw aan te planten bomen, wordt vanuit het programma Openbare ruimte een extra exploitatiebudget opgenomen in de Stadsbegroting 2022 en verder. Ook voor deze middelen geldt het voorbehoud dat de gemeenteraad instemt met de Stadsbegroting 2022 en verder.

Vervolg

In de Uitvoeringsagenda zijn alle maatregelen opgenomen die we ter uitvoering van het Bomenplan Nijmegen oppakken. Daarbij is tevens een planning aangegeven en is aangegeven of het nemen van een bepaalde maatregel de bevoegdheid van de raad of het college is of dat deze als beleidsuitwerking als reguliere werkzaamheden uitgevoerd kunnen worden.

Bijlage(n)

1. Bomenplan Nijmegen
2. Uitvoeringsagenda Bomen 2022 - 2026
3. Raadsbrief Bomenplan Nijmegen